וכי לאורה הוא צריך והלא כל אותם מ׳ שנה כו׳. [א]תימה ממאי נקט מ׳ שנה[ב] לעולם כל העולם כולו לאורו של מקום הולכין וי״מ[ג] וכי להרן כשהיה נכנס לפנים לאורה היה צריך והלא מ׳ שנה[ד] היה מאיר להם עמוד ענן בכל המקומות[ה] כדלמרינן בברייתא דמלאכת המשכן היה מסתכל בטפיח[ו] (ורואה בו) ויודע מה בתוכו בחצי ויודע מה בתוכה וכן משמע בת״כ דלכהנים קאי דגרס התם וכי לריכים לנר והלא כל אותן מ׳ שנה לא הולרכו לנר שנא׳ כי ענן ה׳ על המשכן וגו׳ ומיהו בשלהי כל קרבנות (מנחות ד׳ פו: וש״ס) משמע דלשכינה קאי דמייתי לה גבי הא דת״ר אלעזר לא לאכילה אני לריך ולא לאורה אני לריך[1] וקאמר נמי התם לפרוכת העדות עדות היא לכל בני עולם שהשכינה שורה בישראל וא״ת לאורה אני לריך והלא כל אותן ארבעים שנה[ז] **ובה היה מסיים.** פירש בקונטרס ובה היה מסיים ההטבה שהשאר היה מטיב שחרית וחה היה מטיב בין הערבים[ח] ואוחז הישנה בידו או מניחה בכלי עד שנותן לתוך מערבית שמן ופתילה ומדליקה[ט] ומדליק השאר ממנה וקשה לריב״א אשם (י) אפשר להדליק מן הישנה א״כ גם השאר ילדיק ממנה ומאי פריך לרב[יא] כיון דהוליא הפתילה הישנה מן הנר[יב] תו ליכא לא משום בזיון מצוה ולא משום אכחושי מצוה[יג] אלא ודאי א״א לעשות כן וכשבא להטיב היה מטיב כל מה שנגר והפתילה היתה כבה מאליה אלא בעוד שהפתילה ישנה נגר מערבי דולקת[יד] היה מדליק ממנה השאר[טו] והיה מטיבה ונותן בה שמן ופתילה חדשה[טז] ומדליקה מן השאר[יז] ובה היה מסיים היינו ההדלקה[יח]: **והא הכא כיון דקביעי נרות כו׳.** כמ״ד בפרק ג׳ מדות (מנחות ד׳ פח:) דגר של פרקים היה דמשמע התם דמחובר הוה והיה של פרקים כדי שיוכל להטיבו יפה ואיכא מ״ד התם דלא הוה קבוע אלא היה מסלקו לגמרי בשעת הטבה ואחר כך מניחו[יח]: **מאי הוי עלה.** תימה מאי קמיבעיא ליה ומאי קאמר נמי חזינן אי הדלקה כו׳ הא לכאורה משמע דהלכה כשמואל דהא רבה עבד כוותיה[טז] ואי״כ קינסא נמי צריכ״ דהא ע״כ בקינסא פליגי ובביזוי מצוה דהא מאן דמפרש טעמא דרב משום אכחושי מצוה אימותב[כא] וא״ל דאינו תופס דברי רבה עיקר[כב] ומבעיא ליה אי הנהה עושה מצוה ואסור לרב מגר לגר משום ביזוי מצוה כמו בקינסא אי הדלקה עושה מצוה ושרי כמו במנורה דלא מייתינן לאכחושי מצוה ומסיק דהדלקה עושה מצוה ושרי[כג] בשם ריב״ם דמיבעיא ליה אליבא דשמואל דהילכתא כוותיה אי שרי בקינסא אי לא[כד] ומיבעיא ליה אי קי״ל כמו שאמר למעלה דלמ״ד משום בזוי מצוה שרי להדליק מגר לגר לרב ואם כן בקינסא פליגי ושרי שמואל בקינסא אי דילמא לא קי״ל הכי ומגר לגר נמי איכא ביזוי מצוה ואסר רב[כה] (פי׳) דהנהה עושה מצוה ולא דמי למנורה[כו] ודוקא מגר לגר שרי שמואל אבל בקינסא אפילו שמואל מודה דאסור ומסיק חזינן דאיבעיא לן ואפשיט דהדלקה עושה מצוה ומדליק לרב מגר לגר כמו במנורה ולשמואל אפילו בקינסא שרי: **דאיבעיא להו הדלקה עושה מצוה כו׳.** ונפקא מינה אם הדליקה חש״ו או הניחה[כז]:

מכבה

מזו: **סוף סוף נמ״ד כו׳.** דהא לדידיה משרגא לשרגא אסור: **אי הדלקה עושה מצוה.** אי המצוה של חנוכה תלויה בהדלקה מדליקין דלשכמן במנורה: **ואי הנהה עושה מצוה.** ועיקר מצותה תלויה בהנהה: **אין מדליקין מגר לגר.** דהדלקה לאו מצוה היא כולי האי: **דאיבעיא להו גרסי׳.** כלומר דהא מילתא כבר איבעיא לן ומפשטא דהכא בעיא מיפשטא לן הך: **היה פפוס גר חנוכה.** בידו משהדליקה עד שכבתה: **ועומד.** לאו דוקא אלא כן לשון הש״ס: **נגרו.** להשתמש וליכא היכר ניסא: **כפיס.** בצנים: **והוליאה לחוץ.** כדאמר לעיל (בפ׳:) דלריך להניחה על פתח בימו מבחוץ: **אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה משום הכי לא עשה ולא כלום.** דכיון דזו היא מצותה לריך שתיעשה במקום חיובה:

עששית

[א] מעשר שני אין שוקלין בכנגדו דברי זהב ואפילו לחלל עליו מעשר שני אחר אי אמרת בשלמא כי פליגי רב ושמואל מגר לגר אבל בקינסא אסר שמואל הא לא תהוי תיובתא אלא אי אמרת בקינסא נמי שרי הא תהוי תיובתא אמר רבה [ב]גזירה שמא לא יכוין משקלותיו וקא מפיק להו לחולין מתיב רב ששת [ג]מחוץ לפרוכת העדות יערוך [ד]וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדות אמר [ה]רב זו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה [ו]וממנה היה מדליק [ז]ובה היה מסיים והא הכא כיון דקביעי נרות לא סגיא דלא משקיל ואדלוקי קשיא בין למ״ד משום בזויי מצוה ובין למ״ד משום אכחושי מצוה תרגמא ר״פ [ח]בפתילות ארוכות סוף סוף למ״ד משום אכחושי מצוה קשיא קשיא מאי הוי עלה א״ר הונא בריה דרב יהושע חזינא אי הדלקה עושה מצוה מדליקין מגר לגר ואי הנחה עושה מצוה אין מדליקין מגר לגר דאיבעיא להו הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה ת״ש דאמר רבא [ט]היה תפוש נר חנוכה ועומד לא עשה ולא כלום שמע מינה הנחה עושה מצוה התם הרואה אומר לצורכו הוא דנקיט לה ת״ש דאמר רבא [י]הדליקה בפנים והוציאה לא עשה כלום אא״ב הדלקה עושה מצוה הדלקה במקומו בעינן משום הכי לא עשה כלום אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה אמאי לא עשה ולא כלום התם נמי הרואה הוא אומר לצורכו הוא דאדלקה תא שמע דאמר רבי יהושע בן לוי

עששית

מעשר שני. דינרין שמילו עליהם מעשר שני אין שוקלין כנגדן דינרין של חולין לגלות שיהיו שלימים: **אי אמרת בשלמא כי פליגי רב ושמואל מגר לגר.** ממש ולא בקיסם והכא הוא דשרי שמואל דלא חייש לאכחושי אבל בקינסא דביזוי הוא מודה הא לאו הוא תיובתיה דהכך דינרים דחולין לא גופייהו מצוה ומע״ג דלמצוה קבעי להו לקינסא דמיא אלא אי אמרת בקינסא נמי שרי הא תהוי תיובתא אמר רבה גזירה שמא לא יכוין משקלותיו וקא מפיק להו לחולין מתיב רב ששת מחוץ לפרוכת העדות יערוך וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדות אמר רב זו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים והא הכא כיון דקביעי נרות לא סגיא דלא משקיל ואדלוקי קשיא בין למ״ד משום בזויי מצוה ובין למ״ד משום אכחושי מצוה תרגמא ר״פ בפתילות ארוכות סוף סוף למ״ד משום אכחושי מצוה קשיא קשיא מאי הוי עלה א״ר הונא בריה דרב יהושע חזינא אי הדלקה עושה מצוה מדליקין מגר לגר ואי הנחה עושה מצוה אין מדליקין מגר לגר דאיבעיא להו הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה ת״ש דאמר רבא היה תפוש נר חנוכה ועומד לא עשה ולא כלום שמע מינה הנחה עושה מצוה התם הרואה אומר לצורכו הוא דנקיט לה ת״ש דאמר רבא הדליקה בפנים והוציאה לא עשה כלום אא״ב הדלקה עושה מצוה הדלקה במקומו בעינן משום הכי לא עשה כלום אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה אמאי לא עשה ולא כלום התם נמי הרואה הוא אומר לצורכו הוא דאדלקה תא שמע דאמר רבי יהושע בן לוי

וכי לאורה הוא צריך והלא כל אותם מ׳ שנה כו׳. [א]תימה ממאי נקט מ׳ שנה[ב] לעולם כל העולם כולו לאורו של מקום הולכין וי״מ[ג] וכי להרן כשהיה נכנס לפנים לאורה היה צריך והלא מ׳ שנה[ד] היה מאיר להם עמוד ענן בכל המקומות[ה] כדלמרינן בברייתא דמלאכת המשכן היה מסתכל בטפיח[ו] (ורואה בו) ויודע מה בתוכו בחצי ויודע מה בתוכה וכן משמע בת״כ דלכהנים קאי דגרס התם וכי לריכים לנר והלא כל אותן מ׳ שנה לא הולרכו לנר שנא׳ כי ענן ה׳ על המשכן וגו׳ ומיהו בשלהי כל קרבנות (מנחות ד׳ פו: וש״ס) משמע דלשכינה קאי דמייתי לה גבי הא דת״ר אלעזר לא לאכילה אני לריך ולא לאורה אני לריך[1] וקאמר נמי התם לפרוכת העדות עדות היא לכל בני עולם שהשכינה שורה בישראל וא״ת לאורה אני לריך והלא כל אותן ארבעים שנה[ז] **ובה היה מסיים.** פירש בקונטרס ובה היה מסיים ההטבה שהשאר היה מטיב שחרית וחה היה מטיב בין הערבים[ח] ואוחז הישנה בידו או מניחה בכלי עד שנותן לתוך מערבית שמן ופתילה ומדליקה[ט] ומדליק השאר ממנה וקשה לריב״א אשם (י) אפשר להדליק מן הישנה א״כ גם השאר ילדיק ממנה ומאי פריך לרב[יא] כיון דהוליא הפתילה הישנה מן הנר[יב] תו ליכא לא משום בזיון מצוה ולא משום אכחושי מצוה[יג] אלא ודאי א״א לעשות כן וכשבא להטיב היה מטיב כל מה שנגר והפתילה היתה כבה מאליה אלא בעוד שהפתילה ישנה נגר מערבי דולקת[יד] היה מדליק ממנה השאר[טו] והיה מטיבה ונותן בה שמן ופתילה חדשה[טז] ומדליקה מן השאר[יז] ובה היה מסיים היינו ההדלקה[יח]: **והא הכא כיון דקביעי נרות כו׳.** כמ״ד בפרק ג׳ מדות (מנחות ד׳ פח:) דגר של פרקים היה דמשמע התם דמחובר הוה והיה של פרקים כדי שיוכל להטיבו יפה ואיכא מ״ד התם דלא הוה קבוע אלא היה מסלקו לגמרי בשעת הטבה ואחר כך מניחו[יח]: **מאי הוי עלה.** תימה מאי קמיבעיא ליה ומאי קאמר נמי חזינן אי הדלקה כו׳ הא לכאורה משמע דהלכה כשמואל דהא רבה עבד כוותיה[טז] ואי״כ קינסא נמי צריכ״ דהא ע״כ בקינסא פליגי ובביזוי מצוה דהא מאן דמפרש טעמא דרב משום אכחושי מצוה אימותב[כא] וא״ל דאינו תופס דברי רבה עיקר[כב] ומבעיא ליה אי הנהה עושה מצוה ואסור לרב מגר לגר משום ביזוי מצוה כמו בקינסא אי הדלקה עושה מצוה ושרי כמו במנורה דלא מייתינן לאכחושי מצוה ומסיק דהדלקה עושה מצוה ושרי[כג] בשם ריב״ם דמיבעיא ליה אליבא דשמואל דהילכתא כוותיה אי שרי בקינסא אי לא[כד] ומיבעיא ליה אי קי״ל כמו שאמר למעלה דלמ״ד משום בזויי מצוה שרי להדליק מגר לגר לרב ואם כן בקינסא פליגי ושרי שמואל בקינסא אי דילמא לא קי״ל הכי ומגר לגר נמי איכא ביזוי מצוה ואסר רב[כה] (פי׳) דהנהה עושה מצוה ולא דמי למנורה[כו] ודוקא מגר לגר שרי שמואל אבל בקינסא אפילו שמואל מודה דאסור ומסיק חזינן דאיבעיא לן ואפשיט דהדלקה עושה מצוה ומדליק לרב מגר לגר כמו במנורה ולשמואל אפילו בקינסא שרי: **דאיבעיא להו הדלקה עושה מצוה כו׳.** ונפקא מינה אם הדליקה חש״ו או הניחה[כז]:

מכבה

מזו: **סוף סוף נמ״ד כו׳.** דהא לדידיה משרגא לשרגא אסור: **אי הדלקה עושה מצוה.** אי המצוה של חנוכה תלויה בהדלקה מדליקין דלשכמן במנורה: **ואי הנהה עושה מצוה.** ועיקר מצותה תלויה בהנהה: **אין מדליקין מגר לגר.** דהדלקה לאו מצוה היא כולי האי: **דאיבעיא להו גרסי׳.** כלומר דהא מילתא כבר איבעיא לן ומפשטא דהכא בעיא מיפשטא לן הך: **היה פפוס גר חנוכה.** בידו משהדליקה עד שכבתה: **ועומד.** לאו דוקא אלא כן לשון הש״ס: **נגרו.** להשתמש וליכא היכר ניסא: **כפיס.** בצנים: **והוליאה לחוץ.** כדאמר לעיל (בפ׳:) דלריך להניחה על פתח בימו מבחוץ: **אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה משום הכי לא עשה ולא כלום.** דכיון דזו היא מצותה לריך שתיעשה במקום חיובה:

עששית

מסורת הש״ס

ל א ב מיי׳ פ״ג מהל׳ מעשר שני הלכ׳ יט:

לא ג מיי׳ פ״ג מהל׳ מתנ׳ עני׳ הלכה יד:

לב ד ה מיי׳ פ״ד מהל׳ תמורה הל׳ ט ממנ׳ עשין ה טוש״ע א״ח סי׳ תרעה סעיף ה:

מוסף תוספות

א. לפום ריהטא משמע דקאי אהקב״ה. תוס׳ מנחות פו: ד״ה מתוך (בהגהת הש״מ אות י״ח). ב. וכי לא מצינו ראי׳ אחרת שאין הקב״ה צריך לאורה, והלא בכל מקום נהורא עמיה שריה. ריטב״א. ג. ומפרש ר״ת דאאהרן קאי. תוס׳ מנחות פו: ד״ה מתוך. ד. שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו של הב״ה. תוס׳ הרא״ש. ה. ואפי׳ בחדרי חדרים. תוס׳ הרא״ש. ו. אלא אמרתי ריעשה רצוני. ריטב״א. ז. שהלכו ישראל במדבר, וה״ה הלכו אלא לאורו. תוס׳ הרא״ש. ויש לפרש דלעולם כלפי גבוה קאמר וה״פ, וכי צריך הקב״ה אורה שיאיר בה לאהרן, והלא כל מ׳ שנה כו׳ וכן מתפרש ההיא דמנחות ׳וכי לאורה אני צריך׳ להאיר לאחרים או לאכילה אני צריך לזון בה את המשמשים לפני, ולזה נתכוון ר״ת ז״ל. ריטב״א. ח. שהי׳ הוא נמשך מערב ועד ערב והי׳ מסיים בו בשאר הנרות, שלא הטיבו עד בין הערבים. ריטב״א. ט. מן הישנה שבידו. תוס׳ הרא״ש. י. מערבית. תוס׳ הרא״ש. יא. דאמר אין מדליקין מגר לגר; ׳והא הכא דקביעי נרות לא סגי דלא למשקל ואדלוקי׳. תוס׳ מנחות פו: ד״ה ממנה. ולומר דכיון שלא הי׳ יכול לנתק נר מערבי ולהוליכו להדליק ממנו האחרים, ע״כ הא דקתני ׳ממנה הי׳ מדליק׳, לא סגיא דלא למשקל בקינסא ואדלוקי בקינסא מגר מערבי ובההיא קינסא מדליק את השאר, ומאי קושיא, דהא יכול להדליק מן כולן מפתילה הישנה שבידו כמו שמדליק המערבי עצמו. שיטה להר״ן. יב. אין מצותה עליה. מי׳ הר״ן. יג. לפי שכבר נעשית מצותה. שיטה להר״ן. יד. קודם הטבת נר מערבי. תוס׳ הרא״ש. טו. ע״יי פתילות ארוכות. תוס׳ מנחות פו: ד״ה ממנה. טז. ארוכה. תוס׳ מנחות פו: ד״ה ממנה. יז. והיינו ממנה הי׳ מתחיל ההדלקה. תוס׳ הרא״ש. יח. והכא דמקשה ׳כיון דקביעי נרות׳, אליבא דת״ק מקשה דלא סגיא לי׳ אלא בקינסא, אלמא קינסא שרי. תוס׳ רי״ד. יט. מדאמר אביי דהני תלת עביד רבה כוותי׳. מי׳ הר״ן. כ. וס״ת דאליבא דשמואל קא מבעיא לי׳ אי אית לי׳ טעמא דבווי מצוה ולא פליגי אלא באכחושי. תוס׳ הרא״ש. כא. וכיון שכן, היכי פשיטנא דאי הנחה עושה מצוה אין מדליקין מגר לגר, וכי גרע מקינסא. מי׳ הר״ן. כב. בפלוגתא דמדליקין מגר לגר לא סמכינן עלי׳ אלא הדרינן לכללין דקי״ל הלכתא כוותי׳ דרב באיסורי. מי׳ הר״ן. כג. אבל ע״י קינסא לא, דקי״ל כרב. כד. דמספקא ל׳ אי תיובתא [דמאן דמפרש טעמא דרב משום אכחושי מצוה, תיובתא] גמורה היא אם לאו. תוס׳ הרא״ש. כה. ואע״פ דלעיל הוה פשיטא לן [דאי טעמא] משום בווי מצוה, משרגא לשרגא שרי, הדר תלמוד ובעי לה משום ראי׳. מי׳ הר״ן. כו. [אלא] אפי׳ למ״ד משום בזויי מצוה משרגא לשרגא נמי אסור, אלא דלעיל הוה נקטינן לה כפשוטה דמשרגא לשרגא שרי ומשום דקי״ל הדלקה עושה מצוה, [ולפי״ז]. מי׳ הר״ן. כז. (ו)על דעת האומר הנחה עושה מצוה אין קפדים בהדלקתה, תדלק וכו׳ (ו)על יד מי שירצה ובלבד שיניחנה בן דעת במקום הראוי אחר שהדלקה וכו׳ שהנחתה אחר הדלקתה היא המצוה, ומ״מ הלכה שהדלקה עושה מצוה וכו׳ ומעתה צריך שידליקנה בן דעת וכו׳ הא אם הדליקה חשו״ק אפי׳ במקומה וכו׳ אין זה כלום. מלאכי.

מסורת הש״ס

(א) מנחות פו:, (ב) [ומנחות פו: לאיתי כנגד וכ״ל ובילקוט פרשת מצוה רמז שמנן], (ג) תמיד נג. ע״ז מ״ש, (ד) [דף לח:], (ה) [במדבר ח], (ו) [רש״ל מ״ז], (ז) [ויקרא כלו], (ח) [אמור פרשה יג], (ט) [פסחים מד:], (י) [מנחות כז], (כ) [בילקוט סוף פקודי לית׳], (ל) [וע״ש תוס׳ מנחות פו: ד״ה ממנה וכו׳],

תורה אור השלם

1 מחוץ לְפָרֹכֶת הָעֵדֻת בְּאֹהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אַהֲרֹן מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי יְיָ תָּמִיד חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: ויקרא כד ג

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה וכה היה מסיים וכו׳ ומיתה בכלי עד שנותן לתוך מערבית שמן ופתילה וכו׳: (ב) תוס׳ ד״ה וכה היה וכו׳ וקשה לריב״א שאם היה אפשר להדליק בישנה מ״כ:

גליון הש״ס

גמרא ובה היה מסיים. עיין מגיגה ד׳ כו ע״ב תוס׳ ד״ה מנורה:

לעזי רש״י

לוצי״ש. נרות.

מוסף רש״י

זו נר מערבי. למאן דאמר (מנחות לח:) שכשא הנרות פדורים מזרח ומערב, קרי נר מערבי נר שני שמעון לרשמון שבמזרח, כדתנן (תמיד פ״ו מ״ג) נכנס ומצא שתי נרות מזרחיות דולקות וכו׳, למאן דאמר לפון ודרום נתונין היו, אמצעיתן פנוי מסוכין כלפי מערב והוא קרוי מערבי ושאר הנרות מלדדין פניהם כלפי אמצעי דלכתיב (במדבר ח) אל מול פני המנורה, היא אמצעית, יאירו נרות אל שאם קנים (יומא לט:). וממנה היה מדליק. כלומר ממנה מתמלי ההדלקה, שאותה היה מדליק תחילה מנערב, ובה היה מסיים. ההטבה בנקר, שאותה היה מטיב אחרון, לפי שכל נקר מצא אותה לעזן והשאר מצא אותם שכבו ופעמים היה דולק כל היום ומדליק ממנו כל שאר הנרות, שבנקר היו כולן כבות חוץ מנר מערבי, ומעינן ומעבדן מן הדשן, דלכתיב בנקר בנקר בהטיבו את הנרות, ונר מערבי דולק כל היום ונערב היה מדליק ממנה שאר הנרות, וכה היה מסיים, דלאחר הדלקת שאר נרות היה מכבה אותה ומעינה ונותן בה שמן (מנחות פו: מכתי״).

רבינו חננאל

ואסיקנא דשמעא דרב משום בזוי מצוה וכיון דנר של מצוה הוא, מצוה ממצוה ליכא בזיון מצוה והדלקה היא המצוה ולא הנחת הנר בטפח הסמוך לפתח, הלכך מותר להדליק נר של חנוכה מנר של חנוכה שנמצא מדליק מצוה ממצוה, שהדלקת נר השני היא מצותו.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עששים. כלי גדול של זכוכית בלע"ז לנטרנ"ה: **דוגקא.** שהדליקה למלות חנוכה בע"ש: **ומדליקה.** למלות הלילה: **היו באותו הנס.** שנזכרו יוונים על כל בתולות הנשואות להיכעל לטפסר תחלה ועל יד אכסנאי לללמוד תורה: **עני.** בשביל: **בגו ביתאי.** בביתי: **משוך נהוריה.** אינו ממהר לכלות כשמן זית: **גניל נהוריה.** גלול ומאיר: **לגבל.** מצאתי בתשובת הגאונים שמעשנין כלי זכוכית בעשן שמן זית עד שמשחיר וגורל השחורות ונותן בו שמן קימעא ומגבל בו ומייבשו בחמה וממחה אותו לאוזן הליו: **נעשן.** נמי כדפרישית: **ארף.** גומ"ה: **קנוף.** פרוויי"ל של יער כמו שאנו עושים משל שרף: **הרוואה.** העובר בשוק ורואה באחד האחרות דולק. ומצאתי בשם רבינו יצחק בן יהודה שאמר משם רבינו יעקב הלא הוקקה ברכה זו אלא למי שלא הדליק בביתו עדיין או ליושב בספינה: **הרואה מברך שפים.** שעשה נסים ושהמיינו שאין עליו לברך להדליק הרא אלא מדליק אימו: **מאי ממעט.** המדליק בשאר ימים אינו מן השלש ממעט: **כל יומי איכא.** שהרי כל שמנה הדליקו מן הפך אבל זמן משהגיענו להתחלת זמן הגיענו: **היכן אונו.** מן זמן דאורייתא היא אלא מדבריהם: **מלא פסוו.** מן הדבר אשר יגידו לך וגו': **מערבין בו.** עירובי מצרות ותחומין: **משפפפין בו.** במבוי דאי בעי מפקר לנכסיה והוה עני וחזי ליה כתמנו מאכילין את העניים דמאי אחר הלכך אשוב דידיה: **ומברכין עליו.** המוצא: **ומזמנין עליו.** ברכת הזימון: **ומפרישין אותו.** אדם שהוא ערום אומר אלא צריך לברוכי עליה בהפרשתו: **והיה מחניך קדוש.** ולא יראה בך ערות דבר אפילו דבר הזשכלת אפשר לא יראה בך ערות דבר: **ודאי דדבריהם.** כגון גר חנוכה: **ספק דדבריהם.** כגון דמאי שהפרשתו אינה אלא מספק: **ובעי ברכה.** קדוש היום: **רבא אמר.** ספק דדבריהם בעי ברכה ודמאי אפילו ספק לא הוי אלא מומחא בעלמא דרוב עמי הארץ מעשרין: **תלר שש לה ב' פתחים.** שש לבית ב' פתחים פתוחים לחצר צריכה שתי נרות בל בלל פתח כדמפ' טעמא משום חשדא שהרואה יהא סבור שהבית חלוק והרי הוא של שני בני אדם וימאנו האחד אינו מקייים מצות גר: **מב' רוחות.** אחד בצפון ואחד במזרח: **חשדא דעלמא.** בני עיר אחרת העוברין משם בשוק: **אפי' מרוח אחת נמי.** סבורין הן שהבית אלוק אתמו: **ואי חשדא דבני מתא.** שיודעים שאין אלוק: **לסוף שדהו.** בגמר קלירו בדכתיב לא תכלה משמע בשעת כילוי ולא שיקלה אותה קודם לכן: **מפני בטול עניים.** וכולהו מפרש להו: **שעה פנויה.** שאין עניים אצלו ואמר לקרובו עני מהר ועול כאן עד שלא יבאו אחרים אבל עכשיו שמניחה בגמר קליר השדה העניים רואין ובאין: ומפני

מכבה ומגביהה ומניחה וחוזר ומדליק מיבעי ליה. ולא"ת אמאי מכבה וחוזר ומדליק בהגבהה[א] סגי כיון דהגבה עושה מצוה[ב] דאמרו מי גרע לוקה ועומדת מהדליקה מש"ו וי"ל[ג] דמיירי שהדליקה מתחלתה לצורך שבת[ד] ולכך גרע מהדליקה מש"ו דהתם שמדליקה בעצה ביכר הדבר שהוא מדליקה לשם מצוה.[ה] ריב"ל:

שמע מינה הדלקה עושה מצוה. ולא"כ מותר להדליק מנר לנר ומכל מקום כיון שנהגו העולם להחמיר אין לשנות המנהג:

מריש הוה מהדר מר אמשחא דשומשמי. גרהה דאנר חנוכה קאי ומשום טעמא דמסיק דנפיש נהוריה טפי אבל לנר שבת פשיטא דשמן זית מצוה מן המובחר לפי שנמשך אחר הפתילה עפי מכולהו כדמוכח במתניתין דכולהו מודו ביה דמדליקין:

כל השרפים יפים לדיו. פירש בקונטרס שרף גומא ואין נראה לר"ת דהא דיו אין זה גומא כדאמרינן בפ"ב דגיטין (דף יט. ומס) בכל כותבין בדיו בסם ובסקרא ובקומוס ומפרש בגמרא קומוס גומא ודיו נמי אין זה מי עפצים שרגילין להניח בהן גומא דהא בברייתא קתני התם כתבו במי טרייא ועפצא דהיינו עפצים כשר משמע דלאו היינו דיו דקתני במתניתין[1] ועוד דכשר משמע דיעבד ובדיו היא עיקר הכתיבה ועוד[2] דבפרק כל היד (נדה דף כ. ומס) אמרינן[3] פלי קורטא דדיותא ובדיק דהיינו דיו אלנו אהוא קשה[4] ולא של עפצים ואין דרך להניח גומא לתוך דיו אלנו[5] אלא שרף [דהכא] היינו לחלוחית של אילן[6] כמו שאנו עושין דיו אלנו[7] וכן יש בנדה בפ"ק (דף י:) גבי בתולה זו שירפה מלוי וזו אין שירפה מלוי[8] וכן בפ' כל שעה (פסחים לט. ומס) ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין דע"כ ההוא שרף היינו לחלוחית[9] ועל כן היה פוסל ר"ת ס"ת שאין כותבין בדיו אלנו דשאר לא מיקרי דיו כדפי' ואמרי' בפ' הבונה (לקמן קג:) כתבו אלא בדיו הרי אלו יגנזו ומוקמי' לה בהקומץ רבה (מנחות דף לד)[10] בס"ת:

הדר

עששית [א]שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו למוצ"ש מכבה ומדליקה אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה שפיר אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה האי מכבה ומדליקה מכבה ומגביהה ומניחה ומדליקה מיבעי ליה ועוד מדקא מברכינן אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה [ב]ש"מ הדלקה עושה מצוה ש"מ והשתא דאמרינן הדלקה עושה מצוה [ג]הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה ולא כלום [ד]אשה ודאי מדליקה דא"ר יהושע בן לוי נשים חייבות בנר חנוכה [ה]שאף הן היו באותו הנס: אמר רב ששת "אכסנאי חייב בנר חנוכה א"ר זירא [ו]מריש כי הוינא בי רב משתתפנא בפריטי בהדי אושפיזא בתר דנסיבי איתתא אמינא [ז]השתא ודאי לא צריכנא דקא מדליקי עלי בגו ביתאי: א"ר יהושע בן לוי [ח]כל השמנים כולן יפין לנר ושמן זית מן המובחר אמר אביי מריש הוה מהדר מר אמשחא דשומשמי אמר האי משך נהורי טפי כיון דשמע לה להא דרבי יהושע בן לוי מהדר אמשחא דזיתא אמר האי צליל נהוריה טפי ואריב"ל [ט]כל השמנים יפין לדיו ושמן זית מן המובחר אביעיא להו [י]לגבל או לעשן ת"ש דתני רב שמואל בר זוטרא כל השמנים יפין לדיו ושמן זית מן המובחר בין לגבל בין לעשן רב שמואל בר זוטרא מתני הכי כל העשנים יפין לדיו ושמן זית מן המובחר אמר רב הונא כל השרפין יפין לדיו ושרף קטף יפה מכולם: [יא]א"ר חייא בר אשי אמר רב המדליק נר של חנוכה צריך לברך ורב ירמיה אמר הרואה נר של חנוכה צריך לברך אמר רב יהודה [יב]יום ראשון הרואה מברך ב' ומדליק מברך ג' מכאן ואילך מדליק מברך שתים ורואה מברך אחת מאי ממעט ממעט זמן ונימעוט נם נם כל יומי איתיה מאי מברך מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה[1] [יג]והיכן צונו רב אויא אמר [2]מלא תסור רב [יד]נחמיה אמר [2]שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך מתיב רב עמרם [טו]הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו [א]) ומברכין עליו ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערום ובין השמשות ואי אמרת כל מדרבנן בעי ברכה הכא כי קאי ערום היכי מברך והא בעינן [טז][3]והיה מחניך קדוש וליכא אמר אביי [יז]ודאי דדבריהם בעי ברכה ספק דדבריהם לא בעי ברכה והא יו"ט שני דספק דבריהם הוא ובעי ברכה התם כי היכי דלא לזילזולי בה [יח]רבא אמר רב עמי הארץ מעשרין הן: אמר רב הונא [ב]חצר שיש לה ב' פתחים צריכה שתי נרות [ג](ואמר) רבא [ד]לא אמרן אלא משתי רוחות אבל מרוח אחת לא צריך מ"ט אילימא משום חשדא חשדא דמאן אילימא חשדא דעלמא אפילו ברוח אחת נמי ליבעי אי חשדא דבני מתא אפי' משני רוחות נמי לא ליבעי לעולם משום חשדא דבני מתא וזימנין דמחלפי בהאי ולא חלפי בהאי ואמרי כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק בהך פיתחא נמי לא אדליק ומנא תימרא דחיישינן לחשד [ט]דתניא אמר רבי שמעון [ה]בשביל ארבעה דברים אמרה תורה להניח פיאה בסוף שדהו מפני גזל עניים ומפני ביטול עניים ומפני החשד ומשום [4]בל תבלה מפני גזל עניים שלא יראה בעל הבית שעה פנוייה ויאמר לקרובו עני הרי זו פאה ומפני

מכבה ומגביהה ומניחה וחוזר ומדליק מיבעי ליה. ולא"ת אמאי מכבה וחוזר ומדליק בהגבהה[א] סגי כיון דהגבה עושה מצוה[ב] דאמרו מי גרע לוקה ועומדת מהדליקה מש"ו וי"ל[ג] דמיירי שהדליקה מתחלתה לצורך שבת[ד] ולכך גרע מהדליקה מש"ו דהתם שמדליקה בעצה ביכר הדבר שהוא מדליקה לשם מצוה.[ה] ריב"ל:

שמע מינה הדלקה עושה מצוה. ולא"כ מותר להדליק מנר לנר ומכל מקום כיון שנהגו העולם להחמיר אין לשנות המנהג:

מריש הוה מהדר מר אמשחא דשומשמי. גרהה דאנר חנוכה קאי ומשום טעמא דמסיק דנפיש נהוריה טפי אבל לנר שבת פשיטא דשמן זית מצוה מן המובחר לפי שנמשך אחר הפתילה עפי מכולהו כדמוכח במתניתין דכולהו מודו ביה דמדליקין:

כל השרפים יפים לדיו. פירש בקונטרס שרף גומא ואין נראה לר"ת דהא דיו אין זה גומא כדאמרינן בפ"ב דגיטין (דף יט. ומס) בכל כותבין בדיו בסם ובסקרא ובקומוס ומפרש בגמרא קומוס גומא ודיו נמי אין זה מי עפצים שרגילין להניח בהן גומא דהא בברייתא קתני התם כתבו במי טרייא ועפצא דהיינו עפצים כשר משמע דלאו היינו דיו דקתני במתניתין[1] ועוד דכשר משמע דיעבד ובדיו היא עיקר הכתיבה ועוד[2] דבפרק כל היד (נדה דף כ. ומס) אמרינן[3] פלי קורטא דדיותא ובדיק דהיינו דיו אלנו אהוא קשה[4] ולא של עפצים ואין דרך להניח גומא לתוך דיו אלנו[5] אלא שרף [דהכא] היינו לחלוחית של אילן[6] כמו שאנו עושין דיו אלנו[7] וכן יש בנדה בפ"ק (דף י:) גבי בתולה זו שירפה מלוי וזו אין שירפה מלוי[8] וכן בפ' כל שעה (פסחים לט. ומס) ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין דע"כ ההוא שרף היינו לחלוחית[9] ועל כן היה פוסל ר"ת ס"ת שאין כותבין בדיו אלנו דשאר לא מיקרי דיו כדפי' ואמרי' בפ' הבונה (לקמן קג:) כתבו אלא בדיו הרי אלו יגנזו ומוקמי' לה בהקומץ רבה (מנחות דף לד)[10] בס"ת:

הדר

לג א ב מיי' פ"ד מהל' מעשה הקר"ו טו סמג עשין ה טוש"ע מ"ש סי' תרעב סעיף ה:
לד ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
לה ה ו ז מיי' פ"ד שם הל' יא סמג שם טוש"ע מ"ש סימן רסג סעיף ז וסימן תרעו סעיף ה:
לו ח מיי' פ"ה מהל' שבת הל' יא סמג לאוין סה טוש"ע מ"ש סי' רסד סעיף ן וסימן תרעב סעיף ה:
לז ט מיי' פ"ה מהל' תפילין הל' ד סמג עשין כה טוש"ע מ"ש סי' לב סעיף ג:
לח י מיי' פ"ג מהל' מעשה הקר"ו הל' ד סמג עשין ה טוש"ע מ"ש סי' תרעו סעי' ה כ ג:
לט כ מיי' פי"ח מהל' ברכות הל' ג סמג עשין סו:
מ ל מיי' פ"ג מהלכות מעשה הקר"ו ה וס"ש כמ"ש:
מא מ נ מיי' פ"ד מהל' מעשה הקר"ו סמג עשין ה טוש"ע מ"ש סי' תרעה סעיף ה:
מב ס מיי' פ"ג מהל' מתנות עניים הלכה יב:

רבינו חננאל

ובענין (להדליק) [שדליק] מי שהיה חייב ובר מצוה. והנשים מדליקות. **ששיית** שהיתה דולקת כל היום כולו. לערב מכבה ומדליקה. **ואכסנאי** חייב בנר חנוכה. ואי משתתף בהדי אושפיזיה. או אם היה נסיב. הו לא צריך. **כל השמנים** יפין לנר. ושמן זית יפה מכולם. **המדליק** ביום ראשון מברך להדליק ושעשה נסים וזמן. מיכן ואילך מברך שהם ומניח זמן. היכן **צינו** דמברכינן אשר קדשנו במצותיו וצינו להדליק. רב נחמן בר יצחק אמר שאל אביך ויגדך כו'. [רב] אויא אמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך, הנה צונו אלהינו לשמוע דברי חכמים. **ואקשינן** וכי מצוה מדרבנן בעי ברכה, **והתנן** הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו ומברכין ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערום בין השמשות, ואי אמרת דכל מצוה מדרבנן בעי ברכה, היכי מברך ערום, הא בענין **והיה מחניך קדוש** ולא יראה בך ערות דבר וליכא. **ושני אביי** ודאי דדבריהם כגון חנוכה וכיוצא בו בעי ברכה, אבל דמאי דאפילו לרבנן ספק הוא לא בעי ברכה. **איני והא** יו"ט שני דספק מדרבנן הוא ומברכינן. ומשנינן **התם** משום דלא ליזלזלי בה. **רבא** אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן, לפיכך לא בעי ברכה בדמאי. **השתא** אית מן רבנן דדייקי ואמרי לענין נולד כשהוא מהול, אע"ג דקיי"ל (כרבא) [כרבה] דאמר שמא ערלה כבושה הוא לפיכך צריך להטיף ממנו דם ברית בחול, כיון שהוא ספק מדבריהן, כך מהיל ליה בחול, לא צריך ברכה כמו **הדמאי אמר רב הונא** חצר שיש לה ב' פתחים בב' רוחות צריך ב' נרות דחיישינן לחשדא, ומנלן דחיישינן דתני ר' שמעון בשביל ד' דברים אמרה תורה הנח פאה בסוף שדה מפני החשד וכו'.

מכבה. דמנ"ן. ג. דמיגרע גרע. רשב"ם. ד. [ד]ליכא פרסומי ניסא. רשב"ם. ה. וכשהניחה בן דעת דיו ושפיר דמי. רשב"ם. ו. דלא תני אלא הנך דלא תני במתני'. תוס' ניטין יט. ד"ה דיו וכו' שנותנים בו עפצים וקומוס לח הוא, ובגמ' משמע דדיו וכו' יבש הי'. מי' הכ"ן. ז. רבי אמי. תוס' ניטין יט. ד"ה דיו. מדקאמר קורטא דדיותא משמע שהוא יבש. תוס' נדה כ. ד"ה פלי. ח. אלא בדיו של עפצים. תוס' ניטין יט. ד"ה דיו. יא. קליפה. תוס' ניטין יט. ד"ה דיו. יב. שמקליפת האלנות מבשלין את הדיו. תוס' כלא"ש. יג. והוא יבש, ואין נותנין בו לא עפצים ולא קומוס. מי' הכ"ן. יד. דהיינו לחלוחית דמים שבאשה. תוס' ניטין יט. ד"ה דיו. טו. [ד]ירק אין לו גומי אלא לחלוחית. תוס' ניטין יט. ד"ה דיו.

מסורת הש"ס

א) [פסחים קח: מגילה ד. ערכין ג.], ב) סוכה מו., ג) [מס' סופרים פ"ב הלכה ו], ד) [נ"ל בא"י אמ"ר שעשה נסים וכו' ומשמייו וכו' וכ"פ בהרי"ף והרא"ש], ה) [בתוספות מי' כו אותא רב ממנן כר לתקן], ו) דמאי פ"ג מ"ד, ז) [לפי פרש"י ד"ה ומיה מתנן כו' ממנן דאין פ"ה הש"ס תוס' בתוספות כט. מד"ה אלו וכן מתנו בשאר דוכתא ועי' ר"מ קיד: מנין לענוה שלא יתרום לכתר' ולא יראה בך ערות דבר עי"ש פרש"י], ח) [נעיל יג. מתוכות כד. ע: ניטין פא. [ביאה לה: מגמות לא], ט) [נ"ל אמר, י) תוספתא דפאה פ"א מ"כ פ' קדושים, כ) [דמאי פ"ג מ"ח], ל) [לא: ומ"ש בתוס' ד"ה שאלה כאיהה],

תורה אור השלם

1 עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ תַּעֲשֶׂה לֹא תָסוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל: דברים יז יא

2 זְכֹר יְמוֹת עוֹלָם בִּינוּ שְׁנוֹת דּוֹר וָדוֹר שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ: דברים לב ז

3 כִּי יָיָ אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וּלְתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ: דברים כג טו

4 וּבְקָרְבְּכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פֵּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט: ויקרא יט ט

גליון הש"ם

גמ' איבעיא להו לגבל. עי' לעיל דף יח ע"ב תוס' ד"ה אבל דיו:

לעזי רש"י

לנטרנ"א [לנס"א]. פנס. גומ"א. שרף (של אילן). פרוויי"ל [פרוויליי"ר]. עץ שדף-בר.

מוסף רש"י

הרואה נר של חנוכה. קאי על שלא הדליק בביתו ושוכר בהכ"ל ומראה אותו בפתחי שלבלן, שמתוך להניח בפתח, צריך לברך. על לאיזה הלאמוה (סוכה לז.). מדליק מברך שתים. להדליק נר ושעשה נסים, **ורואה מברך אחת.** שעשה נסים לאחרים (שם).

תוס' ישנים

א) ומבריכין היינו ברכה"ז המוציא פשיטא דמברכין לאסור ליהנות מהעוה"ז בלא ברכה:

מוסף תוספות

א. וחזרה ומגיחה. דמנ"ן. לצורך נר חנוכה. רשב"ם. **ב.** הא אמרי' ר'השתא דאמרת הדלקה עושה מצוה הדליקה חשו"ק לא עשה כלום, אלמא למ"ד הנחה עושי"מ, אע"פ שהדלקתה בפסול הנחה כשרה מכשרת, ה"נ אמאי

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא. וגרלה לרשב"ג כשחל ר"ח טבת להיות בשבת שיש להפטיר בגרות דזכריה משום פרסומי ניסא ולא בהשמים כסאי שהיא הפטרת ר"ח ועוד כיון שהמפטיר קורא בשל תנוכה יש לו להפטיר מענין שקרא ומה שמקדימים לקרות בשל ר"ח משום דבקריאת התורה כיון דמצי למיעבד תרוייהו תדיר ופרסומי ניסא עבדינן תרוייהו ותדיר קודם[א] אבל היכא דלא אפשר למעבד תרוייהו[ב] פרסומי ניסא עדיף ועוד דבקריאת התורה אין כל כך פרסומי ניסא שאינו מזכיר בה גרות כמו בהפטרה[ג] ועוד גרלה לרשב"ג דעל כן הקדימו של ר"ח כדי שהמפטיר יקרא בשל תנוכה ויפטיר בגרות דזכריה: **ה"ג חוא דהוו רגילי בשרגא.** פי' הבעל והאשה לכך אמר תרי גברי רברבי נפקי מהכא ולקמן אמר מזא דהוה רגילה האשה לבדה לכך קאמר דנפיק חד גברא רבא בזכותה: **דבי נשא דרב שיזבי.** אומר ר"ת דכבר נפטר אביו לכך קאמר בהאי לישנא דאי מחיים הוה ליה למימר דבי אבוה ואומר ר"ת בשם רבינו שמואל שבשומבין כתובה אם אבי הכלה מחיים כותבין דהנעלת ליה מבי אבוה ואם כבר מת כותבין דהנעלת ליה מבי בעל ולרשב"ג ולרא"י דאפי' מחיים אשכחן דקאמר בי נשא בפרק מי שהחשיך (לקמן דף קנו.) לוי בריה דרב הונא בר חייא אשכחיה לגבלא דבי נשא דקבגיל ופסי לתוריה בטש ביה אתא אבוה אשכחיה כו' ויכול לכתוב בכתובה כאשר ילדה[ד]: **גזרה יו"ט אטו שבת.** וא"ת בכל שמניח שאין מדליקין בהן בשבת בגזור יו"ט אטו שבת ובמתני' תנן אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט משמע דבשאר שמנים[ד] מדליקין וי"ל דבשאר שמנים דכיון דאין נמשכין אחר הפתילה כי שרי ביו"ט לא אתי למישרי בשבת דפשיטא הוא דאיכא למיגזר בהן שמא יטה[ה] אבל שמן שריפה אי שרי ביו"ט איכא למטעי ואתי למשרי בשבת כיון דנמשך אחר הפתילה לפי שאינו פשוט לעולם דטעמא דמתוך שמלוה עליו לשורפו גזרה שמא יטה[ו] הקשה ה"ר אליעזר[ז] דהכא מפרש רבה דטעמא[ח] גזרה יו"ט אטו שבת ולקמן (דף כד:) מפיק מקרא דהוא לבדו והשיב לו רבינו שמואל דע"כ לקמן הוי רבא שהוא אחר אביי והכא רבה שהרי משיב לו אביי תלמידו וגם פליג עליה רב חסדא תבירו אך קשה[ט] מאי פריך הכא אביי אלא מעתה ביו"ט ליתתרי הוא גופיה מפיק לקמן דאין מדליקין בשמן שריפה מעולת שבת בשבתו[י] וגרלה לפרש דאביי ורבא לקמן לא קיימי אמאי דקאמר מ"ט אין מדליקין לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט ולית להו הא גזרה [תרומה אטו קדשים] אלא קיימי לפרושי מנ"ל שאין שורפין קדשים ביום טוב ורשב"א מפרש הכי אלא מעתה ביום טוב ליתתרי אי אמרת בשלמא דמיירי ביום טוב אחל בערב שבת וטעמא לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב כדמוקי לה רב חסדא שפיר אלא כיון שאמרת טעמא דאין מדליקין בשבת גזרה שמא יטה השתא לא אני לפרושי דביום טוב אין מדליקין לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט דהא מה שייך יו"ט לאיתני הכא[יא] כיון דביו"ט טעמא אחרינא הוא אלא צריך לפרש דביו"ט נמי שמא יטה ומאי יטה שייך ביו"ט ולפ"ז מתיישב ליתא אלא מעתה דמשמע שיש לפרש בענין אחר שלא יקשה ביו"ט ליתתרי ולא קשה דאביי דאתיא ואם תאמר דהכא גזר רבה יו"ט אטו שבת ושבת גופיה שמא יטה א"כ סבר דגזרינן גזרה לגזרה וכרש פירקין קאמר[יב] היא גופה גזרה ואתן ניקוס וגגזור גזרה לגזרה ולא

ומפני ביטול עניים שלא יהו עניים יושבין ומשמרין עכשיו מניח בעה"ב פאה ומפני חשד שלא יהיו עוברין ושבין אומרים תבא מארה לאדם שלא הניח פאה בשדהו ומשום [1]בל תכלה אטו כולהו לאו משום בל תכלה נינהו אמר רבא מפני הרמאין: אמר רב יצחק בר רדיפה א"ר הונא [א]נר שיש לה שני פיות עולה לב' בני אדם אמר רבא [ב]מילא קערה שמן והקיפה פתילות כפה עליה כלי עולה לכמה בני אדם לא כפה עליה כלי עשאה כמין מדורה ואפילו לאחד נמי אינה עולה: אמר רבא פשיטא לי [ג]נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף משום שלום ביתו בעי רבא נר חנוכה וקידוש היום מהו קידוש היום עדיף דתדיר או דילמא נר חנוכה עדיף משום [ד]פרסומי ניסא בתר דאבעיא הדר פשטה [ה]נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא: אמר רב הונא [ה]הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה הזהיר בציצית זוכה לטלית נאה הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין רב הונא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דרבי אבין נגרא חזא דהוה רגיל בשרגי טובא אמר תרי גברי רברבי נפקי מהכא נפקי מינייהו רב אידי בר אבין ורב חייא בר אבין רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפיתחא דבי נשא דרב שיזבי חזא דהוה רגיל בשרגי טובא אמר גברא רבא נפק מהכא נפק מינייהו רב שיזבי דביתהו דרב יוסף הות מאחרה ומדלקת לה אמר לה רב יוסף תניא [2]לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן סברה לאקדומה אמר לה ההוא סבא תנינא [ו]ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר: [ז]אמר רבא דרחים רבנן הוו ליה בנין רבנן [א] דמוקיר רבנן הוו ליה חתנוותא רבנן [ב] דדחיל מרבנן הוא גופיה הוי צורבא מרבנן ואי לאו בר הכי הוא משתמען מיליה כצורבא מרבנן: ולא בשמן שריפה וכו': מאי שמן שריפה אמר רבה [ח]שמן של תרומה שנטמאה ואמאי קרו לה שמן שריפה הואיל ולשריפה עומד ובשבת מ"ט לא מתוך שמצוה עליו לבערו גזרה שמא יטה א"ל אביי אלא מעתה ביו"ט ליתתרי אלמה תנן [ט]אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט גזרה י"ט אטו שבת רב חסדא אמר לשמא יטה לא חיישינן אלא הכא ביו"ט שחל להיות ע"ש עסקינן לפי [י]שאין שורפין קדשים ביו"ט והא מדקתני סיפא אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט מכלל דרישא לאו ביו"ט עסקי' א"ר חנינא מסורא מה טעם קאמר מה טעם אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט תניא

ומפני נעול עניים. שלא היו יודעים מתי יקצור[ה] לותם: **מפני החשד.** שהעוברין רואין בגמר קצירו שהוא מכלה את הכל לא יהא שנתנה כבר: **ומשום לא תכלה.** דמשמע שעת קצירו: **אטו כולהו.** הני דאמרן לא טעמא דלא תכלה קא מפרשי מאי שנא שעת קצירו: **אמר רבא מפני הרמאין.** העוברין על לא תכלה ואומרים כבר הנתנוה: **שפי פיות.** שהגרות שלהם של חרס הן ומכוסין ועושים לו נקב בגלי כסויו להכניס לו הפתילה והוא הפה ולמעלה בכיסויו יש נקב קטן וגם חלל יש למעלה מן הכסוי ומתמלא שמן והוא נכנס דרך הנקב מעט מעט אם יש בו שני נקביס משני לדדין עולה לשני בני אדם למהדרין העושין נר לכל אחד ואחד: **עשאה כמדורה.** שהאש מתחברת לאמצעיתה ואינו דומה לנר: **נר ביתו ונר חנוכה.** נר ביתו בשבת והוא עני ואין לו כדי לקנות שמן לשתי גרות: **שלום ביתו.** ומכי אמרינן לקמן (דף כה:) ותזנח משלום נפשי[ו] זו הדלקת נר בשבת שבני ביתו מצטערין לישב בחשך: **בניס תלמידי חכמים.** דכתיב (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור על ידי נר מצוה דשבת ותנוכה בא אור לתורה: **דרבי אבין גברא.** חרש עניים: **בשרגא.** לשבת: **חליף ותני.** עובר ושונה כלומר עובר תמיד: **דבי נשא (ח).** אביו ואיכא דאמרי אמיר: **נפק מינייהו.** לחתנו כגנו: **מאחרה ומדלקה.** נר של שבת שמוך לחשכה: **לא ימיש.** קרא יתירא הוא להך דרשה דהא כתיב וה' הולך לפניהם יומם[ז]: **עמוד הענן.** של יום משלים אורו לעמוד האש שהיה עמוד האש בא קודם שיצקע עמוד הענן. אלמא אורא אורא בהכי: **לאקדומי.** בעוד היום גדול: **חגיגא.** שונה אני: **שלא יקדים.** דלא מיכלא שהיא של שבת: **דרחים.** אוהב: **הוו ליה בנין רבנן.** (ט) ואתכתא עליהם כאב על בן: **ואי לאו בר הכי (ג).** שאינו רגיל לעסוק בתורה: **ונשריפה עומד.** שאסור בתחילה: **שמלוה עליו לבערו.** דילמא אתי ביה לידי תקלה דאכילה: **שמא יטה.** כדי שיתבער מהר: **ביום טוב.** דליכא למיחש להטייה ליתתרי: **בערב שבת.** והוא צריך להדליקה מבעוד יום ונמצא שורף קדשים ביו"ט ולקמן בפרקין (דף כד:) ילפינן מקראי דלית שורפין: בגרכת

מג א מיי' פ"ד מהל' תענית הל' ד סמג עשין ה טוש"ע א"ח סי' תרעא סעיף ג:

מד ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

מה ג מיי' פ"ד מהל' תענית הל' יג יד טוש"ע א"ח סי' רפג סעי' ג וסי' רלו סעיף ה וסי' תרעח:

מו ה מיי' פ"ה מהל' שבת הל' ט סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רפג סעיף ט כ:

מז ו [מיי' פ"ד מהל' תענית הל' ה] טוש"ע א"ח שם סעיף ד:

מח ז מיי' פי"ח מהל' תרומות הלכה ח:

מוסף תוספות

א. דאיכא פרסומי ניסא באחרונה כמו בראשונה. תוס' הלא"ש. ב. בהפטרה, שאין מפטירין אלא אחד. תוס' הלא"ש. ג. [ד]איכא פרסום, הילכך יש להפטיר בגרות דזכריה. תוס' הלא"ש. ד. אסורים. תוס' הלא"ש. ה. ובי"ט ליכא למיגזר. תוס' הלא"ש. ו. דלא בקיאי אנשי בהאי טעמא וכו' לא ידעי אנשי טעם האיסור. תוס' הלא"ש. אלא יסברו מפני שהוא יום קדוש אסור לשרוף בו שמן תרומה שהוא קודש מפני שאין שורפין קדשים בשבת, והלכך אם תתיר להם יו"ט יבאו להתיר גם בשבת והם לא ידעו טעם הדבר שלא אסרוהו חכמים משום שריפת קדשים וכו' ולא נאסרה אלא מפני שמצוה עליו לבערו גזירה שמא יטה. תוס' רי"ד. ז. בר נתן. תוס' הלא"ש. ח. דאין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט. תוס' הלא"ש. ט. דאביי אדאביי. תוס' הלא"ש. י. ומנא לי' לאביי דרבה לית לי' האי טעמא. תוס' הלא"ש. יא. כיון דלא שייכא להך מתני' כלל. תוס' הלא"ש. יב. רבה גופי' אהא דפריך לי' אביי מחלב מהוחך וקרבי דגים שנימוחו. תוס' הלא"ש.

תורה אור השלם

1 וּבְקַצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פֵּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט: ויקרא יט ט

2 לֹא יָמִישׁ עַמּוּד הֶעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם: שמות יג כב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דבי כשא. ל"נ ע"ל כתף קנו ע"ב מנואר דבי כשא פי' אבוי: (ב) ד"ה הו ליה בנין רבנן הואיל ואתכתבו: (ג) ד"ה ואי לאו בר הכי הוא שאינו:

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא דרחים רבנן. עי' מכות יו"ל ע"א:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דמוקיר רבנן. ל"ל דדחיל מרבנן:

[ב] שם דדחיל מרבנן. ל"ל דמוקיר רבנן:

מוסף רש"י

לא ימיש. בקב"ה אם עמוד הענן כו', משלים לעמוד הענן. שעד שלא יסקע זה עולה זה (שמות יג כב).

רבינו חננאל

אמר רב הונא [נר] שיש לו ב' פיות עולה לב' בני אדם. אמר רב מילא קערה שמן והקיפה פתילות עולה מניין פתילות לבני אדם, אילו הן מן המהדרין שצריכין לנר לכל אחד ואחד, ואם לא כפה עליה כלי נעשית כמדורה ואפילו לאחד אינה עולה. אמר רבה נר ביתו עדיף מנר חנוכה ומקידוש היום, משום שלום ביתו שנאמר (איוב ה) וידעת כי שלום אהלך, ונר חנוכה עדיף מקידוש היום כדי לפרסומי ניסא. אמר רב הונא הרגיל בנר חנוכה הויין לו בנים ת"ח, הזהיר במזוזה כו'. דביתהו דרב יוסף הוות מאחרה ומדלקה, סמוך לחשיכה בע"ש. אמר [לה] רב יוסף תנינא לא ימיש עמוד הענן יומם וגו', מלמד שעמוד הענן משלים לעמוד האש, כלומר בא עמוד האש ועדיין עמוד הענן קיים. סברה לאקדומי טובא. תנא ליה ההוא סבא ובלבד שלא יקדים ובלבד [שלא] יאחר, אלא בעת שקיעת החמה קודם כמעט תהיה הדלקה ולא בשמן שרפה. אוקמה רב חסדא ביו"ט שחל להיות ע"ש עסקינן דבעי אדליקי נר של שבת מבעוד יום ונמצא מדליקו ביו"ט, ואין מדליקין שמן שרפה ביו"ט דקיי"ל שאין שורפין קדשים ביו"ט.

מסורת הש"ס

א) [כרלות יד.], ב) [תוספתא' סוטה פ"ד:], ג) [לקמן כד:], ד) [לקמן כד: מגמות מו:], ה) כס"ל: יקלה, ו) [מיכה ג], ז) [שמות יג], ח) [ועי' תוס' ב"ב יב: ד"ה המגלגל],

מסורת השלם

(ט) [לקמן כד:], ו) [לקמן כד:], ז) [לקמן כד: מגמות מו:], ח) כס"ל: יקלה, ו) [מיכה ג], ז) [שמות יג], ח) [ועי' תוס' ב"ב יב: ד"ה המגלגל],

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בברכת המזון. בתפלה פשיטא לן שהרי להלל ולהודאה נקבעו כדאמרינן לעיל[ד]: **לא תיישבין.** לא תיישבין. אינו להזכיר: **אינו מזכיר.** אינו צריך להזכיר: **מה פעמים בברכת הודאה.** דהא כולה מילתא דחנוכה עיקרה להודאה נתקנה: **בהודאה.** בברכת התורה: **ואומר מעין המאורע בעבודה.** לבקש רחמים על ישראל ועל ירושלים להשיב עבודה למקומה לעשות קרבנות היום: **שני וחמישי.** משמע של כל שבתות השנה ומאי עבידתייהו לזוכרם ולחלקם משאר ימות השנה: **של תעניות.** שהיו גוזרים תעניות על הגשמים שני וחמישי [ושני] במס' תענית (דף י.): **ושל מעמדות.** כלומר לימים של מעמדות שהיו מתענין ארבעה תעניות בשבת שני ושלישי וחמישי[ה] ומעין המאורע דילהו תפלת תענית: **ערבית.** לילי כיפורים ואע"פ שאוכל ושותה כל הלילה מתפלל תפלת תענית מאחר שנכנס היום והכי נמי אמר רב הונא במסכת תענית (דף יא.): יחיד שקבל עליו תענית אף על פי שאוכל ושותה כל הלילה מתפלל תפלת תענית. ובמס' הגאונים מצאתי בריית שנו רבותיו פעמים שתלה שרוי בתענית ואינו מתפלל ופעמים שאינו שרוי בתענית ומתפלל הא כיצד כאן בכניסתה כאן ביציאתה כלומר ערב תענית אע"פ שעתיד לאכול לאחר תפלה מתפלל תפלת תענית ואיל מחרתו אף על פי שעודנו בתענית כשמתפלל תפלת ערבית אינו מתפלל תפלת תענית. וסוף דברי הגאונים כתבו אבל אין אנו רגילים לומר ערבית ואפילו שחרית שמא יאמרו לו אונס חולי או גולמוס ויטעום כלום ונמצא שקרן בתפלתו: **אין מחזיירין אותו.** דלאו דאוריית'תא היא: **בברכת המזון.** של ערבית בכניסתו וכ"ש ביציאתו שכבר עבר היום: **של תנוכה במוספין.** בתפלת מוספין דשבת ור"ח שבתוך ימי חנוכה מהו להזכיר על הניסים בהודאה: **בד' ספנות.** ערבית ושחרית ומוסף ומנחה וכיון שחובת תפלה זה היום אינה פחותה משאר תפלות של יום: **אין נגיעה בר"ח.** הכא נמי הואיל אלמלא ר"ח אין מוספין בחנוכה לא בעי לאזכורי: **הכא איפיה** [ו] **(בשחרית וערבית) ומנחה.** וכיון שהיום מחויב בארבע תפלות כזו כן זו: **המפטיר בנגיעה במנחה בשבת.** מלאתי בתשובת הגאונים שהיו רגילים לקרות בנגיעה בשבתות במנחה עשרה פסוקים וביומי פרסיים גזרו גזרה[ז] שלא לעשות וכיון שנסתלקו נסתלקו: **אין נגיעה במנחה ביום טוב.** ואף על גב דאיתיה שחרית הואיל ומנחה לאו משום יום טוב אתי לא מזכרינן: כלל

תניא כוותיה דרב חסדא [ח]כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן ביום טוב חוץ משמן שריפה לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב: איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון כיון דמדרבנן הוא לא מדכרינן או דילמא משום פרסומי ניסא מדכרינן אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא אינו מזכיר ואם בא להזכיר מזכיר בהודאה רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא סבר לאדכורי בבונה ירושלים אמר להו רב ששת כתפלה [א]מה תפלה בהודאה אף ברכת המזון בהודאה: איבעיא להו מהו להזכיר ראש חודש בברכת המזון אם תימצי לומר בחנוכה דרבנן לא צריך ראש חודש דאורייתא צריך או דילמא כיון דלא אסור בעשיית מלאכה לא מזכרינן רב אמר [ב]מזכיר רבי חנינא אמר אינו מזכיר אמר רב זריקא נקוט דרב בידך דקאי רבי אושעיא כוותיה דתני ר' אושעיא [ג]גימים שיש בהן קרבן מוסף כגון ר"ח וחוש"מ ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה ואומר מעין המאורע בעבודה ואם לא אמר מחזירין אותו ואין בהן קדושה על הכוס ויש בהן הזכרה בברכת המזון ימים שאין בהן קרבן מוסף כגון שני וחמישי (ושני) ותעניות ומעמדות שני וחמישי מאי עבידתייהו אלא שני וה' וב' של תעניות ומעמדות [ד]ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה ואומר מעין המאורע בשומע תפלה [ה]ואם לא אמר אין מחזירין אותו [ו](ואין בהן קדושה על הכוס) ואין בהן הזכרה בברכת המזון: איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה במוספין כיון דלית ביה מוסף בדידיה לא מדכרינן או דילמא יום הוא שחייב בארבע תפלות רב הונא ורב יהודה דאמרי תרוייהו אינו מזכיר רב נחמן ורבי יוחנן דאמרי תרוייהו [ז]מזכיר אמר אביי לרב יוסף הא דרב הונא ורב יהודה דרב הוא דאמר רב גידל אמר רב ראש חדש שחל להיות בשבת המפטיר בנביא בשבת אינו צריך להזכיר של ראש חדש שאילמלא שבת אין נביא בראש חדש מי דמי התם נביא בדר"ח ליכא כלל הכא איתיה בערבית ושחרית ומנחה אלא להא דמיא דאמר רב אחדבוי אמר רב מתנה אמר רב יום טוב שחל להיות בשבת המפטיר בנביא במנחה בשבת א"צ להזכיר של יום טוב שאילמלא שבת אין נביא במנחה ביום טוב ולית

ולא גזרי' נתן לתוך חלב מהותך שמן אטו לא נתן דבלא נתן נמי לא אסור אלא אטו שאין מהותך אע"ג דבחלב מהותך גזרינן גזרה לגזרה דגזרי' אטו שאינו מהותך ושאינו מהותך אטו שמא יצה הא לא חשיב גזרה לגזרה[ח] דכשאינו מהותך ודאי יצה לפי שאינו נמשך אחר הפתילה אבל הכא משום שמלוה עליו לית לן למימר ודאי יצה ותירץ ר"י דהכא לא חשיב גזירה לגזרה דיו"ט ושבת[ב] כי הדדי נינהו דאמרינן בפרק במה אשה (לקמן דף ס. ושם) גבי סנדל המסומר[ג] ובקשה לרשב"ל דהכא גזרינן יו"ט אטו שבת ובריש כל הכלים (לקמן דף קכד. ושם) מסקינן דלא גזרינן ושמא לין להשוות גזרות של חכמים זו לזו אותם שאינם במלאכה אחת[ד]: **גזירה יו"ט אטו שבת.** ובקשה לרשב"ל הא דתנן בפ"ג דביצה (דף מ: ושם) מעשה ושאל ר' טרפון עליה ועל החלה שנטמאת ואמרו לו יזיזם ממקומם[ה] והשתא לרבה אמאי לא יזיזנה והא חזיא להיסק אמת מצטילו דלא שייך בה למיגזר יו"ט אטו שבת כמו בשמן[ו] ולפי טעמא דלין שורפין קדשים ביום טוב ניחא ולריך לחוק דגזרינן חלה בשבת אטו שמן[ז]:

תניא כוותיה דרב חסדא. ומ"ת והא[ז] משמע חוץ משמן שריפה לאין מדליקין בשבת ולא ביו"ט והיינו דלא כרב חסדא דלדידי' מדליקין בשבת[ח] וי"ל דה"ק כל אלו שאמרו אין מדליקין בשבת מדליקין ביום טוב וכ"ש אותו שמדליקין בשבת מדליקין ביום טוב חוץ משמן שריפה שאף על פי שמדליקין בשבת[ט] אין מדליקין ביום טוב וכו':

איבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה בברכת המזון. תימה דהך מילתא הוה ליה לאסוקי לעיל גבי מילי דחנוכה[יא]:

מהו להזכיר של חנוכה בבהמ"ז. [יב]בתפלה פשיטא ליה דמזכיר משום דתפלה בגבור הוא ואיכא פרסומי ניסא אבל בבהמ"ז שבנית[יג] ליכא פרסומי ניסא כולי האי:

מזכיר בהודאה. דעל הניסים הודאה היא ולא תפלה[יד]:

בבונה ירושלים. כמו בר"ח שאומר יעלה ויבא בבונה ירושלים [טו]ומשום דיעלה ויבא היא תפלה ותחנונים תקנוה[טו] בבונה ירושלים דהיא נמי תפלה וצי"ח תיקנוה בעבודה שהיא תפלה להשב ישראל לירושלים: **או דילמא כיון דלא אסור בעשיית מלאכה כו'.** והא דאמר בפ"ג דמגילה (דף כב: ושם) כל שיש בו ביטול מלאכה לעם כגון תענית ציבור וט' באב קורין שלשה ושאין בו ביטול מלאכה לעם כגון רלאש חודש וחולו של מועד קורין ד'[טז] היינו מנהג בעלמא שאין רגילין לעשות מלאכה[ט]:

דתני ר' אושעיא (כוותיה) כו'. מהכא לא הוי בעי למיפשט לעיל דאיתו מזכיר חנוכה בברכת המזון דאיכא למידחי דדוקא נקט תעניות ומעמדות אבל חנוכה ופוריס אף על פי שאין בהן קרבן מוסף צריך להזכיר משום פרסומי ניסא ואיכא ליכא למיפשט דדילמא נקיט תעניות ומעמדות משום תפלת מוסף והוא הדין דחנוכה ומיהו אף בחנוכה ופוריס אם לא אמר בתפלה אין מחזירין אותו[י] כדתניא בהדיא בתוספתא דברכות (פרק ה"ה): **תעניות** ומעמדות ערבית שחרית ומנחה כו'. מה שפי' הגאונים שאין אנו רגילין לאומרה ערבית ואפילו שחרית שמא יאמרו לו אונס חולי או גולמוס ונמצא שקרן בתפלתו ומה שס"ל מתפלל שחרית היינו לפי שא"א שלא יתענה אחד מהם וקשה לר"י אם כן היאך נוהגים שלא ימצא שקרן בתפלתו קודם תקנת הגאונים ונעיל בפ"ק (דף יא.) דאמר ליזוף מר וליפרע הלא כבר התפלל תפלת תענית[יא]: **אלא** להא דמיא דאמר רב אחדבוי כו'. תימה מרתי מילתא דרב למה לי לאשמועינן יום טוב שחל להיות בשבת[יב] וכ"ש דאם חודש ליכא נגיעה כלל ותירץ ר"י דאחלא מכלל חבירתה איתמר:

שאלמלא שבת אין נביא במנחה. וקשה לר"י דתנן בפרק שלישי דמגילה (דף כא. ושם ע"ב) בשני וחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה ואין מפטירין בנביא ותירץ ר"ת דנביא דהכא[ב] היינו כתובים שהיו מפטירין בכתובים בשבת במנחה כדאמר בפרק כל כתבי (לקמן דף קטז:) בנהרדעא פסקי סידרא בכתובים במנחתא דשבתא[יא] ובמגילה[יב] אחירי בנביא ממש: ולית

מסורת הש"ס

ה) תוספתא פרק ג, ג) [תוספתא ברכות פ"ג מ"ב וקל"ע], ג) מ"ז ל"ב, ד) [דף כא.]; ה) [תענית מ:], ו) [ל"ל בערבית ושחרית], ז) כס"ל: שמה, ח) עיין רש"ת, ט) [ל"ל משום. שבת של מץ], י) [ע"ע תוספות תענית יח. ד"ה ר"ח ותוס' ר"ה כב. ד"ה משום ותוס' מגילה כב: ד"ה ושאין],

רבינו חננאל

ותניא כוותיה כל השמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אבל מדליקין בהן ביו"ט חוץ משמן שריפה, שאין שורפין קדשים [פסולין] ביו"ט (פסולין). אמר רבא מזכיר של חנוכה בברכת המזון כתפלה, מה תפלה בהודאה אף ברכת המזון בהודאה. אמר רב מזכיר של ר"ח בברכת המזון, דתני רב הושעיא ימים שיש בהן קרבן מוסף, כגון ר"ח וחולו של מועד ערבית שחרית ומנחה מתפלל י"ח ואומר מעין המאורע בעבודה, ואם לא אמר מחזירין אותו, ואין בהם קדושה על הכוס, ויש בהן הזכרה בבהמ"ז. ימים שאין בהם קרבן מוסף, כגון שני וחמישי ושל תעניות ומעמדות ערבית ושחרית ומנחה מתפלל י"ח ואומר מעין המאורע בשומע תפלה, ואם לא אמר אין מחזירין אותו, ואין בהם קדושה על הכוס ולא הזכרה בבהמ"ז. **ואסיקנא** נמי דמזכיר של חנוכה בתפלת המוסף של שבת ושל ר"ח שבת

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"ג (מהל' תפלה הל' יג ופ"ב) מהלכות ברכות הלכה ו סמג עשין כז טוש"ע ס"ר סי' תרפב סעיף ה:

נ ב מיי' פ"ג מהל' ברכות הלכה ה סמג עט טוש"ע ס"ח סי' תכד:

נא ג מיי' פ"ג מהל' תפלה הלכה י סמג עשין יט טוש"ע ס"ח סי' תכב סעי' ה ומימן מל סעיף ב:

נב ד מיי' שם הל' יד טור וש"ע ס"ח סי' תקסה סעיף ה ג:

נג ה שם סעיף ב:

נד ו מיי' שם הל' יג סמג שם טוש"ע ס"ח סי' תרפב סעיף ב:

מוסף תוספות

א. דחדא גזירה היא. תוס' יומים לעיל כא. ד"ה [ס"ל נופה גזירה ומן נקום ונגזור גזירה לגזירה]. ב. חדא גזירה היא. תוס' הרא"ש. ג. אע"ג דלא גזרי' שאר נהרות אטו יורדן ולא תענויות דאיכא כנופיא אע"ה גזרו יו"ט אטו שבת דיו"ט ושבת כי הדדי נינהו. תוס' הרא"ש. ד. דהכא כיון דגזירה שמא יטה, שהוא מלאכה גמורה של תורה, חשביגן להו כחדא וכו' אבל בפ' כל הכלים גבי שלטול דרבנן אע"ג דמשום חשש הוצאה אסרום, חומרא יתירא היתה ולא גזרינן בה יו"ט אטו שבת. ריטב"א. ה. לפי שאינה ראויה לכלום. תוס' הרא"ש. ו. שמדליק בערב שבת ואיכא למגזר שמא יטה בשבת. תוס' הרא"ש. ז. מלישנא דבריתא. מי' הר"ן. ח. [דן]לא אסיר אלא ביו"ט שחל להיות בער"ש. תוס' הרא"ש. ט. דליכא למיחש להטי', וכ"ש דהוה לן למשרי ביו"ט, אפ"ה. שיטה להר"ן. י. לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט, והיינו סייעתי' דרב חסדא. שיטה להר"ן. יא. למה הפסיק בפסקא ד'ולא בשמן שריפה' בין הלכות חנוכה. מי' הר"ן. יב. והא דאביעיא להו בבהמ"ז ולא איבעיא להו בתפלה, משום. מי' הר"ן. יג. מיבעיא לי'. מי' הר"ן. יד. שכל שיש בה הודאה לשעבר אומרו בהודאה. מאירי. טו. כדין כל תפלה להבא. מאירי. טז. והנכון, דהתם לאו דאסיר בעשיית מלאכה, אלא. ריטב"ש. יז. שאין מחזיירין אלא ביום שיש בהם קרבן מוסף, אבל אין בהם קרבן מוסף כגון חנוכה ופורים שחרית ומנחה, תענויות ומעמדות אין מחזיירין אותו. הגהות מרדכי. יח. אלמא כל כה"ג לאו שקר מקרי. מי' הר"ן. כיון שבשעה שהתפלל בתענית הי'. מי' הר"ן. יט. דאע"ג דאיכא נביא ביום, כיון דליכא נביא במנחה אין מזכיריין. תוס' הרא"ש. כ. דמפטיר בנביא במנחה בשבת כשחל ביו"ט, לאו דוקא נביא, אלא. תוס' מגילה כא. ד"ה הקורא. כא. ופסקי היינו הפטרה. תוס' מגילה כא. ד"ה הקורא. כב. [דקאמר] דאין מפטיריין. תוס' הרא"ש.